

ACARETE ȘI MOȘII ALE MĂNĂSTIRII NEAMȚULUI ȘI SECULUI¹. DOCUMENTE INEDITE (1850-1858)

OUTBUILDINGS AND ESTATES OF THE NEAMȚ AND SECU MONASTERIES. UNDISCOVERED DOCUMENTS (1850-1858)

Costin CLIT²

Abstract: *Historical research has no content without the publication of the new documents which are in the custody of the Central National Historical Archives and county branches, the Romanian Academy Library, similar institutions from abroad, in private collections and other locations. The present documents bring the german researcher, but not only him, closer to the historical sources, which provides information on the moving and non-moving assets of the Neamț Monastery, held in the city of Târgu Neamț and in the surrounding area, such as: hospital, churches, school, spokespersons, inns, duchies, houses, mills, bars, tenants, Jews.*

Keywords: *monastery, properties, real estate, hospital, pharmacy, school, new documents.*

În utilul și inegalabilul său instrument de lucru, Nicolae Stoicescu indică pe lângă bibliografia aferentă fiecărei localități din Moldova și o serie de surse arhivistice depozitate în instituțiile de profil – Arhivele Naționale, Biblioteca Academiei Române –, printre care și listele averilor Mănăstirii Neamțului din anii 1850 și 1855 deținute în orașul Târgu Neamț, aflate în custodia Bibliotecii Academiei Române³, datorite de istoricul Nicolae Iorga la 14 martie 1897. Condica respectivă este intitulată *Documente privitoare la Arhimandritul Varahil și la mănăstirile Neamțului și Secul. 1826-1891*.

Primul document din 1850 intitulat *Lista tuturor acareturilor ci ari mon(astirea) în Târgu Neamțului*, oferă informații prețioase despre diverse imobile: spital, biserici, școală, spițerii, hanuri, dughene, case, salhana, moară și altele⁴. Lista din 10 august 1855 cu titlul *Dugheni i alte acareturi și locuri a Sf(i)n(tei) Monastiri Neamțu(l) și Secul* ne indică proprietățile din Iași, Târgu Neamț, Roman, Botoșani, Târgu Frumos, Bacău (pe locul luat cu embatic evreii au construit o havră) și Galați⁵.

¹ Prin mutarea Cuviosului Paisie Velicicovski și a o parte a obștii monahale de la Mănăstirea Secu la Mănăstirea Neamțului la 14 august 1775 se realizează unificarea celor două lăcașe monahale sub conducerea unui stareț.

² Profesor de istorie la Colegiul Național „Cuza Vodă” din Huși, istoric și editor de documente.

³ Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, Direcția Patrimoniului Cultural Național, Biblioteca Monumentelor Istorice din România, 1974, p. 878, nota 38.

⁴ BAR, Documente istorice, MLIX/2, f. 4.

⁵ BAR, Documente istorice, MLIX/3, f. 5.

O altă listă din 1855 intitulată *Însemnarea tuturor acareturilor ci să află la moșiile ce sânt în căutarea monastirii* înregistrează diversele moșii și metoace cu proprietățile imobiliare: mori, chive, fereastrăie, hanuri, beciuri, găvane, crâșme, fabrica Kogălniceanului, care reflectă viața economică din epocă⁶.

Documentul din 1850 atestă spitalul și spițeria, ambele cu „2 rânduri”, dar și „școala cu 2 rânduri cu toate încăpătoare câte trebu(i)escu, ce sânt supt îngrăditură”, din Târgu Neamț, despre care se crede că a fost înființată în 1852 („Se pare că Școala Domnească funcționa deja încă din toamna anului 1851 ...”). Inaugurarea celor trei obiective s-a realizat la 16 octombrie 1852 în prezența domnului Grigore Alexandru Ghica⁷.

Desființarea școlilor din Mănăstirea Neamțului și Târgu Neamț din cauza situației financiare este urmată de „o mare vâlvă” și trimiterea unei comisii în vederea cercetării, alcătuită din Mihail Kogălniceanu, Grigore Cuza și A. Catargiu⁸. Caimacamul Nicolae Vogoride, cunoscut prin atitudinea antiunionistă și falsificarea alegerilor pentru Adunările Ad-hoc din Moldova, aprobă la 26 iunie 1858 propunerea ministerului de formare a comisiei în vederea cercetării situației veniturilor mănăstirii și licitațiilor arendării moșiilor, hotărârea a 1-2 moșii din apropiere, starea bolniței, includerea în buget a sumei necesare construirii unei clădiri pentru bolniță, inventarierea exactă a averilor mișcătoare și nemișcătoare, precum și a viețuitorilor de la mănăstire și metoace. Documentul amintește gimnaziul și internatul din Târgu Neamț „pe care Monastirile abuzându de încrederea guvernului trecutu l-au desființatu în timpu de eamnă, încātu copii au rămasu pe drumuri”. Se cere adoptarea măsurilor adecvate pentru reînființarea școlilor până la 1 septembrie 1858 și întrunirea comisiei împreună cu vornicii vase Sturza și Anastasie Panu, cu origini hușene. Alături de documentele amintite mai sus includem spre publicare și pe cel din 26 iunie 1858 la care am făcut referire⁹.

⁶ BAR, Documente istorice, MLIX/4

⁷ Gavril Luca, *Târgu Neamț. Monografie*, Piatra-Neamț, Editura „Constantin Matasă”, 2008, p. 287-288.

⁸ *Ibidem*, p. 290; a se vedea și Grigorei Musceleanu, *Monastirea Secu* în „Calendarul antic pe 1863”, București, Imprimeria Națională a lui Stephan Rassidescu, p. 87-114; material republicat în „Buletinul informativ al Simpozionului Național Rolul Mănăstirii Secu în viața religioasă a Țării Moldovei”, p. 191-208.

⁹ ANI, Colecția Documente, 612/ 38.

DOCUMENTE

I

<i>Lista tuturor acareturilor ci ari mon(astirea) în Târgu Neamțului. Anul 1850.</i>	
No.	
1	Ospita(l) din Târgu Neamțului, cu 2 rânduri și 2 bisărici.
1	Școala cu 2 rânduri, cu toate încăpătoare câte trébu(i)escu, ce sânt supt îngrăditură.
1	Spițarie cu 2 rânduri și cu toate câte trébu(i)escu.
1	O casă mari ci să zâce a lui Mântăca, cu toate acareturile ce sânt supt îngrăditura sa.
1	Casă ce-i mitoc pentru părinți, cu ograda, beci și livada bună, ce au fost a lui Gorgos.
1	Dugheană cu 2 rânduri în ulița mari.
1	Casă ce s-au cumpărat de la Petrea Dorneanu pentru neurmă(a) bezmănului.
1	Casă cu locu(l) ei, ce să stăpânești de d(umnea)lui domnu(l) spițari, ce este megieșată cu Neculai Vătămanu.
1	Căsuță, ce este la fundu(l) grădinii lui Bealebov.
1	Dugheană în ulița mare, megieșată cu Chiriac Fasolă.
2	Dugheni, ce au fost a răposat(ului) Vărnăvă, megieșite cu cu locu(l) Mariei lui Costachi Blănariu.
1	Bina mari de lémn ce-i sălhana cu toate încăperile ei.
1	Han cumpărat de la Gheorghe Aron cu toate încăperile pe denafară.
1	Han ce au rămas de la răposat(ul) Vărnăvă Gorgos cu toate ale lui.
1	Mo(a)ră cu 3 pietri și o căuă ¹⁰ ce au fost a răp(os)at(ului) Vărnăvă Gorgos.
1	Loc stărp cumpărat de la Vasăle săpătoriu(l) despre Privigătoriu.
1	Loc stărp despre po(a)rta țarinii, ce s-au cumpărat de la Gheorghe Popazulu.
1	Loc stărp cumpărat de la Gheorghe Popovici, ce-i din gios de hanu(l) răp(o)s(a)t(ului) Vă(r)nava.
1	Loc stărp în Humulești ce s-au cumpărat de o văduvă 74 stănjăni.
1	Loc stărp lâ(n)gă Ion Măraianu.
1	Loc de velniță cumpărat de la Avram Crăcăonu ce vine despré Ozana, din care o parti s-au dat lui Mățanu.
1	Curătură ce s-au cumpărat de la Ionică a protopopului despre.
1	Curătură cu livada de la răp(o)s(a)t(ul) Vărnava Gorgos din lunca Târgului Neamțu.
1	Livadă cu pomi cumpărată de la Ilăi Petrariu în pomete la șpetal.
1	Livadă cumpărată de la preutu(l) Ion(i)ță din poiana prisăcei tij la șpatal.
2	Dugheană în ulița mare a (S)chitului V(o)v(idenia).
2	Dugheană în târgu(l) vitelor tej a (S)chitului.
1	Dughe(a)nă în Pru(n)d de la Ilii Lăcătușu.

Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, MLIX/2, f. 4.

II

¹⁰ Chiuă.

*Dugheni i alte acareturi și locuri a Sf(i)n(tei) Monastiri Neamțu(l) și Secul.
1855 avgust 10*

Nº	Nº	Nº	
14			Dughenele și alte acareturi în orașul Eși date cu chirie, înse:
	13		Dugheni la ulița Podului vechi, adică:
		1	Dugheană și 2 odăi în rândul de sus.
		1	Dugheană și 2 odăi în rândul de sus.
		1	Dugheană și 1 oda(i)e din dosul dughenii.
		1	Dugheană și 1 oda(i)e din dosul dughenii.
		3	Dughene și 8 odăi din dosul lor.
		4	Dughene supt un acoperemânt și 1 oda(i)e din dos dănuite m(ănăsti)rrii de preasfințitul vlădica Mardarie Apamia(s).
		1	Dugheană și 7 odăi cu 3 deasupra dughenii.
		1	Crăcimă cu toate heiurile di prinpregiur.
		13	
	1		Dugheană la ulița Târgului de sus.
	14		
9			Locuri ce sint pe ele binala și plătesc numai embatic pe an, tot în orașul Eșii, însă:
	1		Locu cu bina pe el / la ulița Podului vechiu /.
	5		Locuri la ulița nemțască mică, adică:
		1	Un loc cu casă pe el cu do(u)ă rânduri.
		1	Un loc cu casă pe el.
		1	Un loc asăminea cu casă.
		1	Un loc asăminea cu casă, din dosul acei de sus.
		1	Un loc sterp.
		5	
	2		Locuri la ulița mari, adică:
		1	Loc sterp, cu pivniță numai pe el, în ulița Sf(ântului) Nicolae cel sărac.
		1	Loc cu casă pe el.
		2	
	1		Loc cu dugheană pe el la ulița Târgului de sus.
	9		
2			Casă cu toate încăperile și heiuri prinpregiur, tot în oraș(ul) Eșii, însă:
	1		Casă cumpărată pentru mitoh.
	1		Casăle cu locul lor dănuite monastirii de cătră păhărniceasa Casandra Moțoc.
	2		

Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, MLIX/3, f. 5.

Tot acareturile Sf(i)ntei Monastiri Neamțu și Secul. 1854 (!).

No.	No.	Arătare.
14		Dugheni și alte acareturi în Târgul Neamțului, însă:
	8	Dugheni date cu chirie, adică:
		4. Dugheni a Schitului Vovideniia.
		4. Dugheni a M(ă)n(ăsti)rii Neamțului.
		8
	1	Moară cu trei p(i)etre și chiouă de învălit sucmani, de la răpos(atul) păr(inte) Varnava Gorgos.
	1	Casile cu toate heiurile cumpărate de la Mantacaș.
	1	Spițării cu do(u)ă rânduri.
	1	Căsuță în mahala la fundul grădinii lui Belibou.
	1	Locu de velniță în mahala.
	1	Acaret mari ci este salhana.
	14	
10		Acareturi neînchiriate tot în Târgul Neamțului, însă:
	1	Spital cu bolnavi , cu do(u)ă rânduri, și cu toate heiurile trebuitoare.
	1	Shoală publică cu do(u)ă rânduri și acareturi nouă făcute.
	1	Mitoh pentru părinți cu grajdii, pivniță și alte acareturi.
	1	Han cu toate încăperile, cumpărat de la Gheorghie Aron.
	1	Han dănuir de răposat(ul) păr(inte) Varnava Gorgos.
	1	Dugheană în Prund, cumpărată de la Ilie Lăcătușul.
	1	Casă alături cu Avram Solomon.
	1	Casă cumpărată de la Petre Dorneanu pentru neurmarea bezmăului.
	1	Casă cu locul ei ce (se) stăpânește de dum(nea)lui spițăriul Brede Meier de doi ani de zile, cari este megieșită cu casa lui Necolae Vătamanul.
	1	Casăle cumpărate de la Iordache Heraru, care s-au stricat și au rămas loc sterp.
	10	
10		Locuri cu livezi și locuri sterpi tot în Târgul Neamțului, însă:
	1	Loc sterp cumpărat de la Gheorghie Papazolu lângă spițarie.
	1	Loc sterp cumpărat de la Vasile Săpătoriul.
	1	Loc sterp despre poarta țarinii, cumpărat tot de la Papazolu.
	1	Loc sterp cumpărat de la Gheorghie Popovici, ce este din gios de hanul răpos(a)t(ului) păr(inte) Varnaha Gorgos.
	1	Loc sterp în Humulești, cumpărat de la o văduvă.
	1	Loc sterp ce este lângă Ioan Mărisan.
	1	Curătură cumpărată de la cluceriul Ioan a potropopului.
	1	Curătură cu livadă de la răpos(a)t(ul) păr(inte) Varnava Gorgos.
	1	Livadă cu pomi cumpărată de la Ilie Petrariu în pomete.
	1	Livadă, tot în pomete, cumpărată de la preot(ul) Ioan din Poiana Prisăcii.
	10	

Tot acareturi a Sf(i)nteii Monastirii Neamțu și Secul. 1855.

No.	No.	Arătare.
9		Dugheni în târgul Romanului, însă:
	5	Dugheni și 5 odăi în dosul lor cu toate încăperile.
	4	Dugheni cu alte osăbite heiuri.
	9	
1		Dugheană în târgul Botoșanii în rândul lipovenilor și cu toate heiurile, răscumpărată de monastire în 110 # de la Vasile Cerneschii, nepotul răp(o)s(atului) Necolae, calfa de p(i)etrari.
2		În Târgul Frumos, însă:
	1	Dugheană, plătește embatic, mai are a stăpâni trei ani.
	1	Locu sterp în mahalaoa Târgului de la deal.
	2	
1		Loc în târgul Bacăului, care este dat de cătră dicasterii jidovilor de acolo de ș-au făcut havăra ¹¹ pe el, plătesc embatic pe anu.
1		Magaza în orașul Gălații, dată cu chirie.

Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, MLIX/3, f. 6.

III

Lesta tuturor acareturilor aflăto(a)ri pe moșăile ce sânt în căutare(a) sfintelor monasteri.

Anul 1855

Însemnarea tuturor acareturilor ci să află la moșiile ce sânt în căutarea monastirii. Anul 1855.

N ^o	Arătare
<i>Odaea M(ănăstii)rii Neamțului.</i>	
8	Acareturi, însă:
	1. Moară cu 1 piatră ci-i zicu la prisaca lui Tăpalagă, în care sint și 2 găvane de sucmani.
	1. Moară de piatră ci-i zicu la Drăstă, cu 2 pietre.
	1. Moară tij de piatră ci-i zicu la Carpă, cu 3 pietre.
	2. Chive cu 9 găvane, din care 4 de făcut păsat și 5 de învălit sucmani.
	1. Hirisău cu 2 pânzi.
	1. Hirisău cu 1 pânzi, ci-i zicu la Rusu pe apa Nemțișoru.
	1. Han di pe(a)tră, cu beciuri di piatră la gura Dumelicului (?), făcut de inginerul d(umnealui) Alexandru Gheroglu în vadi di 4 ani nu dă nimică.
	8

¹¹ Havră, sinonim cu sinagogă.

<i>Odaea M(ănăști)rii Secului.</i>	
5	Acareturi, însă:
	1. Moară de piatră pe apa Secului lângă m(ănăști)re, cu 1 piatră.
	1. Moară cu 1 piatră pe pârau(l) Săscuța despre Braniște.
	1. Chiu cu 2 găvane de învălit sucmani, lângă monastire.
	1. Chiu cu 3 găvane de făcut păsar, lângă mon(ăști)re.
	1. Hirisău cu 1 pânză, tot pe pârau(l) Secului, din sus de m(ă)n(ăști)re.
	5
<i>Metohu(l) Nemțișoru.</i>	
2	Acareturi, însă:
	1. Orândă din sat înposăsuată pe 5 ani cu 3650 lei pe an, începându-să de la 1850 oct(om)v(rie) 26 și pâr(ă) la 1855 oct(om)v(rie) 26.
	1. Moară cu o piatră tot în sat înposăsuată pe 3 ani cu 20 merți păpoșoi pe an, începându-să de la 1854 ghenari 1 ^{iu} și până la 1857 ghenari 1 ^{iu} .
	2
<i>Metohul Vânătorii.</i>	
21	Acareturi, însă:
	2. Orânzi, una în sat și alta în drumu(l) despre Cetate, care mergi la târg, înposăsuete dum(nealui) Cogălnicean pe (...) ¹² , cu 120 # pe an, începându-să de la 185 ¹³ (...) și până 1860 april(ie) 23.
	1. Moară cu 2 pietre, din față, înposăsuată cu 750 lei pe an lui Vasile Tăpălagă pe 3 ani începători de la 1854 mart(ie) 1 ^{iu} și până la 1857 mart(ie) 1 ^{iu} .
	1. Moară cu 1 piatră, din gura Săcuții, înposăsuată cu 550 lei pe an tot lui Vasile Tăpălagă pe 3 ani începători de la 1854 mart(ie) 1 ^{iu} și să sfârșescu iarăș la 1 ^{iu} mart(ie) 1857.
	3. Mori cu 6 pietre ce sint pe gârla de supt Cetate, înposăsuete jid(o)v(ului) Burăh dint Târg(ul) Neamțului cu 5560 lei pe an, și să macine cât va trebui la mitoacile din Târgu(l) Neamțului i spitalu(l) și giugăritu(l), începându-se anii de la 1854 oct(om)v(rie) 26 și până la 26 oct(om)v(rie) 1857.
	1. Moară cu 3 pietre, numită de la Hrincu, înposăsuată pe 3 ani jid(o)v(ului) Leiba sân Lupu dascalu(l) cu 3700 lei pe an, începătoriu de la 1855 ghenari 1 ^{iu} și pân(ă) iarăși 1 ^{iu} ghen(a)r 1858.
	1. Moară cu 2 pietre, numită din Prut, înposăsuată pe 3 ani, tot jid(o)v(ului) Leiba sân Lupu dascalu(l) cu 2300 lei pe an, începători de la 1852 decemvr(ie) 6 și pân(ă) la 6 dec(em)v(rie) 1855.
	1. Moară cu 1 piatră, numită din Luncă, făcută de Neculai a Lungului din Nemțișor, pe care plătește pe an 100 lei, începătoriu de la 1849 oct(om)v(rie) 26 și pân(ă) la 1858 oct(om)v(rie) 26.
	10
	10 acareturi, suma din urmă.
	1. Moară cu 1 piatră, tot în Luncă, a preotului Ioan bătrănu(l) din Vânători, pe care plătește pe an 40 lei embaticu după alcătuirea ce are cu m(ă)n(ăști)re(a).

¹² Spațiu gol.

¹³ Conform textului; urmează spațiu gol.

	1. Chiu cu 2 găvane de învălit sucmani, înposăsuată pe 2 ani lui Vasile Protăzăscu cu 600 lei pe an și să învelescă pe tot anu(l) câte 1000 coți sucmani a m(ă)n(ăsti)rii făr(ă) plată, începându-să anul de la 1853 iuli(e) 20 și pân(ă) la 20 iulie 1855.	
	1. Chiu cu 2 găvane de învălit sucmani, înposăsuată pe 3 ani lui Vasile sîn Pavăl Olariu, cu 437 lei pe an, începătoriu de la 1853 fevr(uarie) 1 ^{iu} și să împlinesc iarăș(i) fevr(uarie) 1 ^{iu} 1856.	
	6. Chive cu 7 găvane a lăcuiitorilor din Condreni, care plătesc pe tot anul de fiecare găvan câte 95 lei, începându-să anul de la Sf(ântul) Gheorghe 23 apr(ilie).	
	1. Casă cu locul ei la morișcă în gura văii Roșii, înposăsuată cu 110 lei pe an.	
	1. Loc lângă moara Hrincului di 40 prăj(ini) înposesuit pe an 40 lei.	
	21	
Mitohul Măneștii		
4	Acareturi, însă:	
	1. Orândă numită de la Plop, înposăsuată pe 3 ani preotului Ioan din Blebea cu 437 lei pe an, începându-să de la 1853 apr(ilie) 23 și pân(ă) la 23 apr(ilie) 1856.	
	1. Moară cu 2 pietre despre hotarul Grașilor în căutarea mitohului Vânătorii.	
	1. Moară cu 2 pietre și 2 găvani di bătut păsatu, lângă prisaca Măneștilor, tij în căutarea mitohului Vânătorii.	
	1. Chiu cu 2 găvane de învălit sucmani, în lunca Măneștii, tot în căutarea mitohului Vânătorii.	
	4	
Mitohul Blebea		
5	Acareturi, însă:	
	1. Orândă în satul Blebea înposăsuată pe 3 ani jid(o)v(ului) Meșăl din Târg(ul) Neamțului, cu preț 1000 lei pe an, începându-să de la 1853 și până la 1856 mai 12 zile.	
	1. Orândă în cotuna Goiștii pe partea Schitului, înposăsuată pe 3 ani jidov(i)l(o)r Hațcal Amorțitu și Bercu din Târgul Neamțului cu 1000 lei pe an, începându-să de la 1853 oct(om)v(rie) 26 și până la 26 oct(om)v(rie) 1856.	
	1. Moară cu 2 pietre pe pârăul Topolița ce-i zicu a lui Bivol, înposăsuată pe 2 ani lui Costantin Moraru cu 1100 lei pe an, începându-să de la 1853 oct(om)v(rie) 26 și pân(ă) la 1855, iarăș 26 oct(om)v(rie).	
	1. Moară cu 2 pietre ci este despre hotarul Măneștii înposăsuată pe 3 ani jid(o)v(ului) Mendel cu merți făină de păpușoi pe an și să macine Schitului și mitohului cât va trebui fără de vamă începându-să anii de la 1854 no(i)emv(rie) 7 și până la 1857 iarăș no(i)emv(rie) 7.	
	1. Moară cu 2 pietre, și mai are înlăuntru drăstă de învălit cergi, pe apa Neamțului, despre fabrica Kogălinceanului, rămasă în căutarea mitohului.	
	5	
Mitohul Ocea		
6	Acareturi, însă:	
	1. Orândă în sat.	Amândou(ă) înposăsuete pe 3 ani jid(o)v(ului) Ițic Amancii din târg(ul) Neamțului cu 2000 lei pe an începându-să de la 1853 no(i)emv(rie) 22 și până la 1856 iarăș 22 no(i)emv(rie), mai dând și 20 ocă lumânări de său și 5 vedre vin pe an.
	1. Moară cu 1 piatră și 2 găvane de învălit sucmani.	

+	1. Moară la Bivol, ci să stăpânești di Schit.
	1. Moară cu 2 pietre, ce-i zic la Godovana pe pâraul Topolița, înposăsuată pe un an lui Ioan sân dascălu(l) Ion Stam(a)tin cu 50 merță păpușoi și să macini fără vamă 150 merță pentru mitoh, începându-să anu(l) de la 1854 oct(om)v(rie) 26 și pân(ă) iarăș(i) la 26 octomv(rie) 1855.
	1. Chiu cu 2 găvane de învălit sucmani, înposăsuată pe un an de zile dascalului Neculae cu 300 lei pe pe an, începându-să de la 1854 no(i)emv(rie) 21 și pân(ă) la 1855 iarăș(i) 21 no(i)emv(rie).
	1. Moară cu o piatră a preutului Gavril din Oci cu enbatic 50 lei pi an ... 80 ani.
	1. Moară cu 1 piatră și 2 gavani pentru învălit sucmani, preutu(l) Vasile Gavril (...) din Grumăzăști cu inbatic 100 lei pe an.
	6.
<i>Mitohul Țolicea</i>	
1	Orândă în cotuna linguraril(o)r, care este dată posesorului din Târpești pentru pritenția sa.
<i>Mitohul Jideștii</i>	
2	Acareturi, însă:
	1. Orândă dată în posăsie lui Costantin pe un anu cu 740 lei pe an, începându-să anu(l) 1855 mai 15 și până la 1856 mai 15, și pe lângă orândă i s-au dat 100 prăj(ini) iarbă.
	1. Moară cu 1 piatră în socoteala mitohului.
	2.
<i>Mitohul Petrecanii</i>	
4	Acareturi, însă:
	2. Orânzi, una la drumu(l) mare și una în sat, înposesuete jid(o)v(ului) Hascal din Târgu(l) Neamțului pe 5 ani, cu 2200 lei pe anu, începându-să de la 1852 oct(om)v(rie) 26 și pār(ă) la 1857 oct(om)v(rie) 26.
	1. Moară cu 2 pietre pe pârau(l) Topolița despre Sileni în socoteala mitohului.
	1. Moară cu 2 pietre tot pe pârau(l) Topolița din gios de mitoh, nelucrătoare, fiind că se face din nou.
	4
<i>Mitohu(l) Drăgăneștii cu Poeana Prisăcii și Brusturii</i>	
5	Acareturi, însă:
	1. Orândă la Poiana Prisăcii în drumu(l) mare, înposăsuată lui Alecsandru Rusu pe 3 ani, cu 1000 lei pe an și vinul trebuincios pentru slujba bisericii, începându-să de la 1854 oct(om)v(rie) 26 și pân(ă) iarăș(i) la 26 oct(om)v(rie) 1857.
	1. Orândă în drumu(l) mare, dispre satu(l) Brusturii, înposăsuată lui Dimitrache Moțoc pe 3 ani, cu 800 lei pe anu și vinul trebuitoriu pentru slujba bisericii, începându-să de la 1854 oct(om)v(rie) 26 și până iarăș(i) la 26 oct(om)v(rie) 1857.
	1. Orândă din satu(l) Drăgăneștii nedată în posăsie, ci să caută de părintile Disănu din Drăgănești.
	1. Morișcă cu 1 piatră pe apa Târzii, înposăsuată lui Iftimie Nico pe 5 ani cu 100 lei pe anu, începându-să de la 1851 iuli(e) 18 și până iarăș(i) la 18 iulie 1856.
	1. Morișcă cu 1 piatră pe apa Târzii, înposăsuată lui Vasile Strufan pe un an, cu 150 lei pe an, începându-să de la 1855 apr(ilie) 23 și până iarăș(i) la 23 apr(ilie) 1856.
	5.

<i>Mitohulu Timișăștii</i>	
7	Acareturi, însă:
	1. Orândă din Timișăști, înposăsuată dum(i)s(ale) privig(hi)t(o)r(ului) de ocol Ioan Grigoriu pe vreme de 3 ani, cu 2700 lei și 60 ocă lumânări de său pe an, începându-să de la 1854 apr(ilie) 23 și pân(ă) iarăș la 23 apr(ilie) 1857.
	1. Orândă din Preutești, înposăsuată lui Iosib sân Moisa pe 3 ani cu 600 lei pe an, începându-să de la 1853 apr(ilie) 23 și până iarăș la 23 apr(ilie) 1856.
	1. Morișcă cu 1 pîatră pe pârău(l) Izvoarăl(o)r din sus, înposăsuată lui Artemei Moraru pe un an cu 35 merță păpușoi pe an, începându-să de la 1855 apr(ilie) 7 și până iarăș la 7 apr(ilie) 1856.
	1. Morișcă cu 2 pietre pe pârău(l) Băhnenil(o)r, despre sat, înposăsuată lui Necolae Morau pe un an, cu 100 merță păpușoi pe an și să facă oricâtă sumă va trebui de arpănaș fără vamă, începându-să de la 1855 fevr(uarie) 27 și până iarăș la 27 fevr(uarie) 1856.
	1. Moară cu 4 pietre pe apa Moldovei, dispre Preutești, în socoteala mitohului.
	2. Chive cu 8 găvane de învălit sucman(i) tot pe acea gărlă în aprop(i)ere de mori, tij în socoteala mitohului.
	7.
<i>Mitohul Mogoșăștii</i>	
6	Acareturi, însă:
	1. Moară cu 1 piatră pe pârăul Izvoarăl(o)r despre Zdreviți, înposăsuată lui Gavril Iancu pe (...) ¹⁴ ani, cu (...) ¹⁵ lei, începându-să.
	1. Moară cu 1 pîatră făcută pe dubasă pe apa Siretului, în socoteala mitohului.
	1. Pod cu 8 șăice pe apa Siretului și otgon nou.
	1. Crâcimă în sat lângă drumu(l) mare.
	1. Crâcimă în cotuna Unguril(o)r din gios dispre Hălăucești.
	1. Crâcima în cotuna despre Muncelu răzășăsc.
	6
<i>Mitohul Gugea și Bălțații</i>	
4	Acareturi, însă:
	1. Orândă în satul Gugea, înposăsuată lui Lupu Andoniu pe un an, cu 500 lei pe anu, începându-să de la 1855 apr(ilie) 23 și până iarăș la 23 apr(ilie) 1856.
	1. Han la drumu(l) mare, în căutarea dichiului de la mitoh.
	1. Moară cu 2 pietre pe pârău(l) Bahluiului dispre Bălțați, în căutarea mitohului.
	1. Moară cu 1 piatră pe pârău(l) Sirca, din gios de satul Gugea, tot în căutarea mitohului.
	4
<i>Mitohu(l) Epurenii</i>	
	1. Orândă cu 2 bordeie, unu(l) la drumu(l) mare și altu(l) în șas, înposăsuată unui jidov pe trei ani cu 3552 lei pe an, începându-să de la 1853 apr(ilie) 23 și pār(ă) la 23 apr(ilie) 1856.

¹⁴ Spațiu gol.

¹⁵ Spațiu gol.

¹⁶ Incomplet.

¹⁷ Incomplet.

	1. Grădină dată la bulgari cu 1000 lei și zarzavaturi.
<i>Mitohul Brăteștii</i>	
2	Acareturi, însă:
	1. Moară cu 1 piatră pe pârau(l) din sat, în socoteala mitohului.
	1. Moară cu 1 piatră pe dubasuri, pe apa Siretului, în socoteala mitohului.
	2
<i>Mitoacile di Țara di gios</i>	
3	Acareturi, însă:
	1. Orândă pe moșia Furcenii, înposăsuată pe un an, cu 525 lei pe anu, începându-să de la 1854 oc(tom)vr(ie) 26 și până la 1855 oc(tom)vr(ie) 26.
	1. Moară cu 2 pietre pe gârlili Putnii, înposăsuată cu 30 chili popoșie, 4 chili grâu, 1 chilă mălai, anu(l) si începi di la (1)854 avgust și păr(ă) la avgust 1857.
	1. Moară cu 2 pietre pe apa Șușății, la Varniță, în socoteala mitohului.
	3.

Biblioteca Academiei Române, Documente istorice, MLIX/4, f. 8-9v.

IV

PRINȚUL NECOLAI KONAKI VOGORIDI CAIMACAMU PRINȚIPATULUI MOLDOVEI

Onor. d(umi)sale colonelului Alecu Mavrodî, șefu(l) Ștavului Înaltu.

Ministeriulu de cultu și instrucție publică prin raportul N. 4999, aducându-mi la cunoștință înpregiurările desființării scoalelor ce au fostu în Monastirea Neamțu și în târgulu cu asemenea nume, suptu cuvântul lipsei de mijloace bănești, în vreme cându este obștește cunoscut ca zisa Monastire încăsuește anualu o câtime de venituri din cele mai în(semnă)toare; totu din citatulu raportu mai luându cunoștință și despre desăvârșita neregulă în care să găsește administrarea colosalei averi a zisei Monastiri.

Eu, neputându să îngădui o asemenea stare de lucruri înpotriva țării și chiaru a Monastirilor, amu priimitu și amu încuviințatu propuneria zisului Ministeriu a se rândui o comisie alcătuită din trei persoane, care mergându la fața locului, să se încredințaze:

1^{iu}. De adevăratele venituri directe și indirecte ale ziseloru Monastiri și pe baza acestora să alcătuească budgetul de cheltuele în care să se prevadă în chipul cel mai îndestulătoriu întreținerea scoalelor, precum au fostu statornicite întâi după hrisovul domnului Grigore Ghicca, bineînțelegându-să că și gimnaziul cu internatulu din Târgul Neamțu, pe care Monastirile abuzându de încrederea guvernului trecutu l-au desființatu în timpu de eamnă, încātu copii au rămasu pe drumuri.

2^{le}. Să hotărască una sau multu două moșii apropiete de Monastire, care să rămână în sama cassii, urmând ca cele(l)alte să se dee în posesie prin licitație spre a lipsi mijlocul

de folosuri în parte, singurul scopu pentru care astăzi stau neîmposeuite un număr de 14 moșii.

3^{le}. Să încredințază dacă înposesuirea celor(1)alte moșii este săvârșită prin formă de licitație și dacă unile din ele nu sânt date în particularu spre paguba Monastiriloru.

4^{le}. Să să încredințaze despre venitul adevăratu a giugăritului de la pădurile Monastirei și despre chipul întrebuițării venituriloru de la acele 14 moșii, precum și celui de vite, stupi și altele.

5^{le}. Să cerceteze starea bolniței alienațiloru asignându prin budgetu o sumă îndestulătoare pentru clădirea unei zădiri înadins după planul ce să va da.

6^{le}. Să facă un inventariu lămuritu și ezactu de toată averea Monastiriloru mișcătoare și nemișcătoare.

7^{le}. Un inventariu de numărul tuturor monahiloru petrecători în Monastiri și la mitoace precum și de acele a frațiloru astăzi aflătoriu, cu arătarea vârstei, a naționalității și a ocupațiiloru.

Într-un cuvântu să adune ce(a) mai ezactă relație de starea de astăzi a ziseloru Monastiri, care toate aceste să supue Guvernului până la sfârșitul lunei lui avgustu, ca astufeliu cunoscându-se starea morală și materială a Monastiriloru, făcându-se și budgetul de cheltuele pe baza adevărateloru venituri, pe lângă alte măsuri ce să voru hotărî de Guvernu să să reînființaze și scoalele nesmintitu de la 1 septemvrie viitoriu, întocmai după citatele hrisoave a Domnului Ghicca subu de aproape privighere și povățuirea celui Ministeriu.

Deci, pentru o lucrare atât de importantă, Eu neputându face o mai bună alegere decât în persoana D(umnea)voastră, a cărie valitate și patriotizmu este recunoscut, Vă poftescu ca îndată după primirea ofisului de față, să vă întruniți în comisie dinpreună cu d(umnea)loru vornicul Vasile Sturza și vornicul Anastasie Panu, căroru totu acumu li s-au făcut cunoscut și puind întru întocmai lucrare cuprinderea celoru de mai sus, să-mi raportați rezultatulu.

<ss> N(icolae) Conachi Vogoride.

N. 1310.

Contrasignatu <ss> Pr. Dimitrie A. Cantacuzino.

Secsiia I^{iu}.

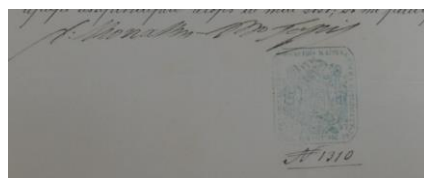
Din

Minst(erul) de Cult(e) și Instr(uctiune).

No. 5458.

1858 iunii în 26 zile.

Șef secsiei <ss>

ANI, Colecția Documente, 612/ 38, original, pecete mică octogonală.

BIBLIOGRAFIE

- Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, Direcția Patrimoniului Cultural Național, Biblioteca Monumentelor Istorice din România, 1974,
BAR, Documente istorice, MLIX/2,
BAR, Documente istorice, MLIX/3, .
BAR, Documente istorice, MLIX/4
Gavril Luca, *Târgu Neamț. Monografie*, Piatra-Neamț, Editura „Constantin Matasă”, 2008, p. 287-288.
Grigorei Musceleanu, *Monastirea Secu* în „Calendarul antic pe 1863”, București, Imprimeria Națională a lui Stephan Rassidescu, p. 87-114;
material republicat în „Buletinul informativ al Simpozionului Național *Rolul Mănăstirii Secu în viața religioasă a Țării Moldovei*”, p. 191-208.
ANI, Colecția Documente, 612/ 38, original, pecete mică octogonală.